

Sygn. akt III Ca 318/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 września 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Henryk Brzyżkiewicz

Sędzia SO Gabriela Sobczyk (spr.)

Sędzia SR (del.) Marcin Rak

Protokolant Monika Piasecka

po rozpoznaniu w dniu 4 września 2014 r. w Gliwicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej we W.

przeciwko O. M.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Rudzie Śląskiej

z dnia 3 września 2013 r., sygn. akt I C 790/13

1. ***zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 2 w ten sposób, że nie obciąża pozwanego kosztami procesu;***
2. ***oddala apelację w pozostałej części;***
3. ***nie obciąża pozwanego kosztami postępowania odwoławczego.***

SSR (del.) Marcin Rak SSO Henryk Brzyżkiewicz SSO Gabriela Sobczyk

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 9 maja 2013 roku powód (...) Spółka Akcyjna we W. domagał się uznania za bezskuteczną wobec powoda czynności prawnej dokonanej w dniu 4 czerwca 2009r. pomiędzy pozwanym O. M. a J. M. (1) i J. M. (2), polegającej na darowaniu nieruchomości położonej w R. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Rudzie Śląskiej prowadzi księgę wieczystą (...). Ponadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że posiada tytuły wykonawcze w postaci nakazu zapłaty z dnia 27 września 2012 roku oraz nakazu zapłaty z dnia 3 października 2012 roku, wydane w elektronicznym postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie, odpowiednio w sprawach o sygnaturze akt VI Nc-e 1516632/12 oraz VI Nc-e 1516631/12, opatrzone klauzulą wykonalności, przeciwko J. M. (1). W celu wyegzekwowania wierzytelności wynikających z powyższych tytułów wykonawczych powód skierował wnioski do

komornika o wszczęcie postępowania egzekucyjnego. Pomimo dokonanych zajęć składników majątku J. M. (1) postępowanie egzekucyjne nie przyniosło oczekiwanych rezultatów, gdyż w stosunku do J. M. (1) prowadzonych jest dwanaście innych postępowań egzekucyjnych na łączną kwotę przekraczającą 169.000 zł. Powód wskazał, że postępowanie egzekucyjne zostało skierowane do świadczenia emerytalno-rentowego J. M. (1), z którego dokonywane jest miesięczne potrącenie w kwocie 346,94 zł. Potrącana kwota przekazywana jest wierzycielom zgodnie ze sporządzonym planem podziału. Powód podał, że wpłaty otrzymywane za pośrednictwem komornika, nie rokują zaspokojenia wierzytelności powoda nawet w ciągu najbliższych kilkunastu lat. Jedynym składnikiem majątku, do którego powód może skierować skutecznie egzekucję pozostał lokal mieszkalny położony w R. przy ul. (...). Powód wskazał jednak, że w dniu 4 czerwca 2009 roku J. M. (1) wraz z mężem J. M. (2) darowali własność powyższego lokalu mieszkalnego na rzecz swojego syna O. M., aktem notarialnym, za Rep. A nr 12473/2009. Mając na uwadze powyższe powód powołał się na skargę pauliańską, wskazując że zaistniały wszystkie przesłanki wynikające z art. 527 k.c.

Pozwany O. M. w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości i o obciążenie powoda kosztami procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwany podał, że dla stwierdzenia niewypłacalności dłużnika nie jest konieczne wszczęcie postępowania egzekucyjnego i wykazanie jego nieskuteczności. Wskazał, że J. M. (1) pobiera rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Jest to jedyny dochód jakim obecnie dysponuje, a do powyższego świadczenia prowadzona jest egzekucja komornicza. Jego zdaniem J. M. (1) poddała się egzekucji komorniczej i spłaca zobowiązania w zakresie swojej wypłacalności, więc nie ponosi odpowiedzialności za niemożność zaspokojenia powoda. Dalej pozwany wskazał, że nie została spełniona jedna z przesłanek skargi paulińskiej a mianowicie „pokrzywdzenie wierzyciela”, gdyż niezbędnym jest, aby świadomość pokrzywdzenia istniała już w chwili dokonywania przez dłużnika czynności prawnej, czyli najpóźniej w momencie podejmowania przez niego zachowania niezbędnego do wystąpienia negatywnego dla tego majątku skutku. Pozwany wyjaśnił, że J. M. (1) do grudnia 2008 roku była najemcą lokalu położonego w R. przy ul. (...). Na początku stycznia 2009 roku wystąpiła możliwość wykupienia powyższego lokalu i pozwany zobowiązał się do wykupienia nieruchomości w której mieszkał i był zameldowany. W dniu 15 stycznia 2009 roku nastąpiło podpisanie umowy ustanowienia odrębnej własności lokalu. Zgodnie z prawem wykup lokalu dotyczył najemcy i tylko najemca mógł dokonać takiej czynności prawnej. Zgodnie z umową ustną pomiędzy pozwanym a najemcami J. M. (1) i J. M. (2), pozwany za umożliwienie zapłaty za wykup mieszkania otrzymał lokal w umowie darowizny wraz ze służebnością dożywotnią i nieodpłatną. Zdaniem pozwanego gdyby J. M. (1) działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli nie podjęłaby takich czynności prawnych, które naraziłyby pozwanego na sądowe zobowiązania wobec wierzycieli. Pozwany wskazał, ponadto, że nikt nie potrafił przewidzieć, ani nie miał świadomości, że u J. M. (1) w ciągu roku stwierdzi się chorobę zawodową, straci pracę, będzie bezrobotna i bez środków do życia, a na dodatek będzie prawnie walczyła o przyznanie renty.

Pozwany wskazał ponadto, że nie uzyskał korzyści majątkowej bezpłatnie, gdyż otrzymał nieruchomość z zastrzeżeniem prawa dożywotniej służebności osobistej w związku z powyższym powództwo powinno być oddalone jako nieuzasadnione.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 3 września 2013 roku Sąd Rejonowy w Rudzie Śląskiej uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda (...) SA we W. umowę darowizny lokalu mieszkalnego, położonego w R. przy ul. (...), objętego księgą wieczystą Sądu Rejonowego w Rudzie Śląskiej (...), zawartą przed notariuszem E. M. w Kancelarii Notarialnej w R. za numerem rep. A 12473/2009 pomiędzy pozwanym O. M. a J. i J. M. (2) oraz zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3.496 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód posiada względem J. M. (1) wierzytelności wynikające z następujących tytułów wykonawczych: nakazu zapłaty z dnia 27 września 2012 roku, wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie, w sprawie o sygn. akt VI Nc-e 1516632/12, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 13 listopada 2012 roku, oraz nakazu zapłaty z dnia 3 października 2012 roku, wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie, w sprawie o sygn. akt VI Nc-e 1516631/12, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem

z dnia 26 listopada 2012 roku. Wierzytelności wynikają z zawartej przez J. M. (1) z pierwotnym wierzycielem (...) Bank S.A. we W. umowy pożyczki na kwotę 18.926,04 zł z dnia 7 sierpnia 2008 roku oraz z tytułu umowy o kartę kredytową z dnia 7 sierpnia 2008 roku.

W dniu 4 czerwca 2009 roku w Kancelarii Notarialnej w R. przed notariuszem E. M., J. M. (1) i J. M. (2) zawarli z pozwanym, będącym ich synem, umowę darowizny nieruchomości położonej w R. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Rudzie Śląskiej prowadzi księgę wieczystą Kw Nr (...). Ponadto w tej samej umowie obdarowany ustanowił na rzecz darczyńców dożywotnią i nieodpłatną służebność mieszkania.

Na podstawie ww. tytułów wykonawczych, na wniosek powoda z dnia 18 grudnia 2012 roku oraz 18 lutego 2013 roku Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Rudzie Śląskiej G. C. wszczął postępowanie egzekucyjne. Dnia 18 grudnia 2012 roku w sprawie Km 5337/12 dokonano zajęcia świadczenia emerytalno – rentowego J. M. (1).

Postępowanie egzekucyjne skierowane do ruchomości J. M. (1) okazało się bezskuteczne. Egzekucja skierowana do świadczenia – emerytalno rentowego J. M. (1) dała wynik negatywny, gdyż świadczenie to zajęte zostało na poczet trzynastu różnych spraw. Postanowieniem Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Rudzie Śląskiej G. C. z dnia 7 lutego 2013 roku sporządzono nowy, procentowy plan podziału dla każdego z wierzycieli.

Decyzją z dnia 29 stycznia 2010 roku, wydaną przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w R. stwierdzono u powódki chorobę zawodową. Z dniem 31 sierpnia 2010 roku pracodawca rozwiązał z J. M. (1) umowę o pracę w związku z niezdolnością do pracy.

Obecnie J. M. (1) nie posiada żadnego majątku, otrzymuje rentę z tytułu choroby zawodowej od 9 sierpnia 2010 roku. Decyzją Prezydenta Miasta R. z dniem 9 września 2010 roku oraz 18 kwietnia 2013 roku uznano J. M. (1) za osobę bezrobotną.

Sąd Rejonowy wskazał, że z urzędu znane mu było, że w tutejszym Sądzie toczyła się sprawa z powództwa (...) w G., w której pozwanymi byli J. i J. M. (2). W sprawie I C 695/09 J. i J. M. (2) powoływali się na niemożność spłacenia pożyczki w kwotach przekraczających 50 zł miesięcznie. Na powyższy fakt Sąd na rozprawie zwrócił uwagę stron (art. 228 § 2 k.p.c.)

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił na podstawie powołanych wyżej dowodów z dokumentów, których prawdziwość nie była kwestionowana przez żadną ze stron oraz faktu, znanego sądowi urzędowo.

W powołanym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że powództwo zasługuje na uwzględnienie.

Wskazał, że bezspornym było w sprawie, że J. M. (1) i J. M. (2) zawarli z pozwanym w dniu 4 czerwca 2009 roku umowę darowizny, na mocy której przenieśli na rzecz pozwanego własność nieruchomości położonej w R. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Rudzie Śląskiej prowadzi księgę wieczystą (...). Nie podlegała również sporowi kwestia istnienia wierzytelności powoda w stosunku do J. M. (1). W tej sytuacji badaniu podlegało jedynie, czy na skutek czynności prawnej J. M. (1) nastąpiło pokrzywdzenie powoda oraz czy dłużniczka działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Kwestia świadomości pozwanego - jako osoby która uzyskała korzyść majątkową - o pokrzywdzeniu powoda lub powinność takiego przewidywania u pozwanego, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Zgodnie bowiem z normą art. 528 k.c. w przypadku gdy osoba trzecia (pozwany) uzyskuje korzyść majątkową bezpłatnie, nie może bronić się poprzez wykazanie, że nie wiedziała lub nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela.

Sąd Rejonowy wskazał, że sytuację kiedy czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzyciela określa art. 527 § 2 k.c. Przepis ten stanowi, że czynność prawna jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzyciela, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Norma art. 527 § 2 k.c. wiąże pokrzywdzenie wierzyciela z rzeczywistą niewypłacalnością dłużnika, która musi istnieć w chwili wystąpienia ze skargą pauliańską, jak i w chwili orzekania przez sąd o żądaniu

wierzyciela uznania czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną (art. 316 k.p.c.) Dłużnik zaś jest niewypłacalny, gdy cały jego majątek nie wystarczy na pokrycie długów, zaś niewypłacalny w wyższym stopniu gdy zaspokojenie można uzyskać z dodatkowym, znacznym nakładem kosztów, czasu i ryzyka. Pokrzywdzenie powstaje na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odsunięcie w czasie zaspokojenia wierzyciela. W rozpoznawanej sprawie bezspornym było, że J. M. (1) nie posiada żadnego wartościowego majątku, otrzymuje jedynie rentę, jednakże egzekucja ze świadczenia emerytalno - rentowego nie przyniosła dotąd rezultatu (ze świadczenia emerytalno rentowego potrącana jest wierzytelność na rzecz trzynastu różnych wierzycieli). Biorąc pod uwagę, że nie ma żadnych podstaw aby sądzić, że twierdzenia J. M. (1) o jej stanie majątkowym nie polegają na prawdzie trzeba przyjąć, że na skutek zawarcia umowy darowizny dłużniczka wyzbyła się jedyne wartościowego składnika majątku i nie ma możliwości zaspokojenia powoda.

Sąd Rejonowy wskazał, że przesłanką skargi pauliańskiej jest zgodnie z art. 527 § 1 k.c. działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Wykładnia gramatyczna zwrotu „ze świadomością” prowadzi do konstatacji, że celem działania dłużnika nie musi być pokrzywdzenie wierzyciela. Przyjąć należy, że wystarczy, żeby dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności. Zatem dłużnik działa ze świadomością w rozumieniu art. 527 § 1 k.c. gdy zdaje sobie sprawę, że jego czynność prawna może spowodować niemożność zaspokojenia wierzyciela. Należy podkreślić, że świadomość pokrzywdzenia nie musi dotyczyć osoby konkretnego wierzyciela, wystarczy świadomość pokrzywdzenia wierzycieli w ogóle. Może ona dotyczyć innego wierzyciela niż wierzyciel, który żąda uznania czynności za bezskuteczną. Dokonując oceny stanu faktycznego należy uznać, że J. M. (1) zawierając z pozwanym w dniu 4 czerwca 2009 roku umowę darowizny miała świadomość istnienia zadłużenia wobec poprzednika prawnego powoda, gdyż wierzytelności te wynikały z umów zaciągniętych w dniu 7 sierpnia 2008 roku, a zobowiązania z nich wynikające nie były spłacane. Ponadto jak wynika z akt sprawy w tutniejszym Sądzie toczyła się sprawa z powództwa (...) im. (...) w G., w której pozwanymi byli J. i J. M. (2), w której na rozprawie w dniu 20 kwietnia 2010 roku powoływali się na niemożność spłacenia pożyczki w kwotach wyższych niż 50 zł miesięcznie. W związku z powyższym Sąd Rejonowy uznał, że J. M. (1) wiedziała, że zawierając umowę darowizny powoduje, że wierzyciele nie będą mogli uzyskać zaspokojenia. Znała bowiem w chwili dokonywania czynności nie tylko swój stan majątkowy, lecz również wysokość swoich zobowiązań wobec powoda i innych wierzycieli.

Pozwany twierdził, że J. M. (1) do grudnia 2008 roku była najemcą lokalu położonego przy ul. (...). Na początku stycznia 2009 roku wystąpiła możliwość wykupienia powyższego lokalu i pozwany zobowiązał się do wykupienia nieruchomości w której mieszkał i był zameldowany. Sąd Rejonowy uznał to za mało wiarygodne tym bardziej, że pozwany nie wykazał w myśl art. 6 k.c., że to on sfinansował zakup nieruchomości, ponadto w roku 2009 pozwany miał zaledwie 23 lata, trudno więc przyjąć, że w tym wieku dysponował kwotą pozwalającą na kupno nieruchomości. Dalej uznał wbrew stanowisku strony pozwanej, że nie można mówić w niniejszej sprawie, że umowa darowizny miała charakter odpłatny tylko dlatego, że ustanowiono na niej służebność osobistą. Zgodnie bowiem z przyjętym orzecznictwem w związku z tym, że świadczenie wzajemne osoby trzeciej zostało pokryte w całości z substratu majątkowego nabytego od dłużnika, czynność prawna przeniesienia własności z równoczesnym jej obciążeniem służebnością osobistą ma charakter nieodpłatny w rozumieniu art. 528 k.c. (wyrok S.N. z dnia 14.11.2012 r., II CSK 206/12).

Ponadto Sąd Rejonowy przyjął za dopuszczalne uznanie za bezskuteczną czynności dokonanej przez dłużnika również wtedy, gdy przedmiot tej czynności wchodził do wspólności majątkowej małżeńskiej. Przemawia za tym zdaniem Sądu Rejonowego zasada odpowiedzialności majątkiem wspólnym za długi jednego z małżonków (art. 41 k.r.o.) która pozostaje w związku z istotą wspólności majątkowej małżeńskiej, jak również charakter wspólności majątkowej łączącej małżonków. Małżonkowie są współwłaścicielami łącznymi nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego. Współwłasność łączna nieruchomości oznacza, że wszelkie czynności rozporządzające muszą być dokonane przez oboje małżonków lub przynajmniej za zgodą małżonka dokonującego czynności. Skarga pauliańska ma chronić wierzyciela przed działaniami dłużnika prowadzącymi do pokrzywdzenia wyrażającego się powstaniem stanu niewypłacalności dłużnika lub pogłębieniu się takiego stanu. Dokonanie przez dłużnika czynności prawnej, której przedmiot należy do majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka, może stanowić działanie prowadzące

do pokrzywdzenia wierzyciela ze względu na wskazaną wyżej odpowiedzialność z majątku wspólnego małżonków. Rozporządzenie takim przedmiotem powoduje, że zmniejsza się masa majątkowa, do której wierzyciel może, po spełnieniu dodatkowych przesłanek, skierować egzekucję mającą na celu uzyskanie należnego świadczenia. Zatem, zdaniem Sądu Rejonowego, dokonanie czynności prowadzącej do pokrzywdzenia wierzyciela przez oboje małżonków nie wyłącza możliwości skorzystania przez takiego wierzyciela ze skargi pauliańskiej. Jednak należy podkreślić, że samo uzyskanie czynności prawnej za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela nie uchyla obowiązku uzyskania klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika.

Mając na względzie powyższe rozważania w związku z zaistnieniem przesłanek z art. 527 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 528 k.c. Sąd Rejonowy na podstawie art. 531 § 1 k.c. uwzględnił powództwo. O kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniósł pozwany.

Zarzucił temu wyrokowi naruszenie art. 233kpc poprzez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, błąd w poczynionych założeniach i brak ustaleń faktycznych koniecznych do rozstrzygnięcia sprawy, a nadto ocenę dowodów w sposób jednostronny bez wyjaśnienia przyczyn dla których pewnym dowodom nie dał wiary.

Zarzucił naruszenie art. 217 kpc i 316 kpc w zw. z art. 381 kpc , 224 kpc i 286 kpc poprzez pominięcie dowodów zmierzających do wyjaśnienia istoty sprawy. Nadto zrzucił naruszenie art. 328§2kpc poprzez dokonanie wybiórczej oceny dowodów z niedopuszczalną ich antycypacją z jednoczesnym naruszeniem art. 217§1kpc. Nadto zarzucił naruszenie art. 227 kpc, przytaczając jedynie w apelacji jego treść, a ponadto naruszenie art. 98 kpc poprzez obciążenie pozwanego kosztami procesu, mimo że jest on bezrobotny i wystąpił z wnioskiem o umorzenie kosztów postępowania. Skarżący zarzucił też naruszenie prawa materialnego, a to art. 527 kpc poprzez niewłaściwe zastosowanie do ochrony wierzytelności powoda, która w czasie zawierania umowy darowizny nie była jeszcze skonkretyzowana oraz poprzez niewłaściwe jego zastosowanie i przyjęcie, że zawarcie umowy aktu notarialnego z dnia 4 czerwca 2009 r. pomiędzy pozwanym a J. M. (1) wypełniło przesłanki skargi paulińskiej.

Stawiając te zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i zasądzenie od powoda kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwany wskazał, że gdyby jego rodzice mieli realną świadomość pokrzywdzenia wierzyciela nie pojęliby takich czynności prawnych, które naraziłyby pozwanego na zobowiązania wobec wierzyciela. Wskazał, że to pozwany wyłożył kwotę potrzebną na wykup lokalu, a zawarcie umowy darowizny połączonej z ustanowieniem służebności mieszkania uzgodnił wcześniej z rodzicami.

Wskazał ponadto, że na niemożność zaspokojenia wierzyciela wpłynęła choroba zawodowa matki pozwanego i jej niezdolność do pracy w związku z tą chorobą, której to okoliczności nie można było przewidzieć lub im zapobiec. W 2009r. wierzytelność nie była zagrożona, bowiem matka pozwanego miała pracę na czas nieokreślony i otrzymywała z niej dochody. Podpisując umowę darowizny oceniając realnie i logicznie stan faktyczny nie miała realnego zagrożenia stanu niewypłacalności. Gdyby nie choroba zawodowa J. M. (1), to nadal by pracowała i spłacała swe wierzytelności. Obecnie zaś otrzymuje 1100zł renty, z której 25% pobiera komornik.

Zarzucił ponadto, że niezasadnie Sąd Rejonowy zajął się na rozprawie sprawą (...), skoro ten nie wysuwa wobec pozwanego żadnych roszczeń. Zarzucił też, że niezasadnie Sąd Rejonowy nie dał wiary pozwanemu, że lokal został zakupiony z jego środków. Bowiem w 2009r. pozwany pracował zarabiając rocznie 30027,59 zł brutto, zatem był w stanie pokryć kwotę 12490,60zł z własnych dochodów.

Pozwany wskazał, że wartość służebności ustanowionej na lokalu wynosi 49.960zł, zatem ma znaczne obciążenie, zarzucił też wadliwe zastosowanie art. 98kpc skoro pełnomocnik powoda nie stawił się na rozprawę.

Podniósł, że poprzez nieprzeprowadzenie postępowania dowodowego Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy.

Powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie odniosła skutku w zasadniczej części.

Dokonane przez Sąd Rejonowy ustalenia faktyczne są prawidłowe. Wbrew zarzutom apelacji dokonana przez Sąd Rejonowy ocena materiału dowodowego jest prawidłowa i nie wykracza poza granice swobodnej oceny dowodów.

Pozwany nie zdołał w apelacji skutecznie zarzucić, że ocena ta jest sprzeczna z art. 233§1kpc.

Stawiając zarzut dokonania niewłaściwych ustaleń faktycznych strona pozwana w żaden sposób nie uszczegółowiła go, a w szczególności nie zakwestionowała dokonania przez Sąd Rejonowy logicznej oceny materiału dowodowego.

Za gołosłowne należy uznać zarzuty naruszenia art. 217 kpc i 316 kpc w zw. z art. 381 kpc , 224 kpc i 286 kpc, skoro pozwany nie wskazał jednoznacznie na czym naruszenie tych uregulowań miałyby polegać. Część z tych przepisów zresztą nie przystaje do stanu sprawy, a to art. 286kpc dotyczący biegłego czy art. 381 kpc, dotyczący prowadzenia dowodów w postępowaniu odwoławczym.

Odnosząc się szczegółowo do zarzutu naruszenia art. 233§1 kpc wskazać należy, że nie miała zasadniczego znaczenia w sprawie okoliczność podnoszona przez pozwanego, iż niezasadnie Sąd Rejonowy nie dał wiary, że to on dał rodzicom środki pieniężne na wykup na własność od gminy najmowanego lokalu. Nawet bowiem gdyby ta okoliczność została przez Sąd ustalona, a materiał sprawy w tej części przyjęty za wiarygodny, to i tak nie zmienia to faktu, że w styczniu 2009 roku to do majątku J. i J. M. (2) weszło prawo własności lokalu, a pozwany nie nabył wówczas do niego żadnego prawa. Zatem co najwyżej pomiędzy nim a rodzicami powstał stosunek zobowiązaniowy, który jako nie zawarty w formie aktu notarialnego nie rodził po ich stronie obowiązku przeniesienia własności lokalu (art. 389kc, 390§2 kc).

Podnieść należy, że nie tylko w apelacji, ale i w innych pismach procesowych pozwany kwestionował skorzystanie przez Sąd przy dokonywaniu ustaleń faktycznych w części w oparciu z faktów znanych mu z urzędu. Takie stanowisko pozwanego nie zasługuje na uwzględnienie.

Nie można czynić zarzutu Sądowi Rejonowemu z tego, że swe ustalenia oparł poza materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie na okolicznościach znanych mu z urzędu. Przytoczenie takich okoliczności jest prawem Sądu, który orzeka w sprawie. Sąd Rejonowy zwrócił stronom uwagę na okoliczność znaną Sądowi z urzędu, zatem miały one możliwość złożenia w tym zakresie zarówno oświadczeń, jak i wniosków dowodowych, o ile doszło do zmiany stanu faktycznego, który uzasadniałby uznanie, że okoliczności te nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia.

Zgodnie z art. 228 kpc, nie wymagają dowodu fakty powszechnie znane (§1 tego przepisu), to samo dotyczy faktów znanych sądowi urzędowo, jednakże Sąd powinien na rozprawie zwrócić na nie uwagę stron(§2 tego przepisu).

Konstrukcja przepisów dotyczących postępowania dowodowego wskazuje na to, że oparcie się na faktach znanych Sądowi z urzędu nie wymaga przeprowadzenia dowodu, lecz jedynie zwrócenia na te okoliczności uwagi stron. Zatem w ocenie Sądu Okręgowego oparcie się na tych okolicznościach pozostaje poza obowiązkiem dowodzenia przez strony, a tym samym nie narusza zasady kontrydiktoryjności w postępowaniu. Wzięcie przez Sąd Rejonowy pod uwagę okoliczności wynikających z prowadzonej przez Sąd w tym samym składzie innej sprawy, a tym samym znanej Sądowi z urzędu nie może być uznane za wadliwe czy naruszające równość stron. Pozwany, a w szczególności jego pełnomocnicy niezasadnie dopatrują się w zwróceniu przez Sąd Rejonowy uwagi na tę okoliczność potraktowania ich w sposób nierówny.

Ustawodawca w art. 3 kpc zawarł normę, zgodnie z którą strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dokonywać czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą

i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody. Przepis ten wskazuje na obowiązek strony rzetelności przy prowadzeniu sprawy. Rzetelne postępowanie stron w procesie prowadzić winno do przedstawiania sytuacji w sposób zgodny z prawdą, bez zatajania faktów. Nie może zasługiwać na uwzględnienie postawa, w której strona stara się ukryć pewne okoliczności dla uzyskania korzystnego dla siebie rozstrzygnięcia. Jeżeli zaś te okoliczności znane są Sądowi z urzędu, to ma on prawo zwrócić na nie uwagę stron i wziąć je pod uwagę przy rozstrzygnięciu.

Z uwagi na oparcie się Sądu Rejonowego przy orzekaniu na wskazanych okolicznościach znanych z urzędu, Sąd Okręgowy zapoznając się z całym materiałem sprawy zobowiązany był zapoznać się także z aktami sprawy I C 695/09, które przywołał Sąd Rejonowy w uzasadnieniu swego rozstrzygnięcia i na które powołał się na rozprawie.

Z akt tych wynika, że sprawa ta wpłynęła do Sądu w dniu 31.08.2009r., a dotyczyła umowy pożyczki zaciągniętej przez J. M. (2), a poręczonej przez J. M. (1) w dniu 16.07.2007r. na kwotę 16 700 zł. Jak wskazano w pozwie, raty w ramach tej umowy nie były regulowane, w związku z czym pożyczka została wypowiedziana przez (...) im. (...) w G., pożyczkodawcę, i stała się wymagalna w dniu 12.07.2009r. W postępowaniu sądowym dochodzona była kwota 14265zł. W sprzeciwie od nakazu zapłaty J. M. (1) wskazała, że pożyczka udzielona została na spłatę innych zobowiązań w różnych instytucjach kredytowych, na spłatę zaś zobowiązań w powodowym (...) -u zaciągała ona inne zobowiązania, przez co wpadła w pętlę kredytową. Wskazała, że w 2009r. jej sytuacja uległa znacznemu pogorszeniu, nie potrafiła spłacić rat kredytu, zaczęła otrzymywać ze powodowego (...) wezwania do zapłaty (k. 23-24 akt I C 695/09). W dniu 2 lipca 2009r. J. M. (2) zwrócił się do (...) im. (...) w G. z pismem w którym wskazał, że jego sytuacja materialna jest zła, bowiem zarabia 2500zł, a zobowiązania miesięczne wynoszą 8000 zł (k.44). We wcześniejszym piśmie powołał się ponadto na trudną sytuację zdrowotną żony (k.38). Na rozprawie w dniu 20 kwietnia 2010r. pozwani oświadczyli, że mają zbyt wiele długów by spłacać zaległości (k. 163 w/w akt).

Powyższe okoliczności jednoznacznie wskazują na to, że trudności finansowe rodziców pozwanego, a zatem i dłużniczki istniały już w dacie zawierania umowy darowizny z dnia 4 czerwca 2009r., której dotyczy postępowanie.

Tym samym zasadny jest wniosek, że spełnione zostały w niniejszej sprawie przesłanki z art. 527kc .

Zgodnie z art. 527§1 kc, gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Zgodnie z § 2 tego przepisu, czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności.

Zgodnie zaś z art. 527§3 kc, jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Zgodnie z art. 528 kc, jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Wskazane przepisy pozwalają na przyjęcie w niniejszej sprawie domniemania, że pozwany zawierając z rodzicami umowę darowizny miał świadomość pokrzywdzenia wierzycieli a nawet, że jego świadomość tym zakresie z punktu widzenia przedmiotu sprawy nie ma znaczenia.

Dokonane ustalenia wskazują natomiast jednoznacznie, że zobowiązanie poprzednika prawnego powoda istniało od 8 sierpnia 2008 roku, kiedy to dłużniczka zawarła umowę kredytu w E.. Miała zatem świadomość istnienia tego zobowiązania w dacie zawarcia umowy darowizny. Nie ma znaczenia w sprawie podnoszona przez stronę pozwaną okoliczność, że powodem jest nie pierwotny wierzyciel, lecz jego następca prawny pod tytułem szczególnym, a to

nabywca wierzytelności. Wstąpił on bowiem w ogół praw wierzyciela z mocy zawartej umowy przelewu wierzytelności (art. 509§2 kc, 510 kc) i data dokonania przelewu wierzytelności nie ma zasadniczego znaczenia dla aktualnej oceny jego roszczenia.

Jak wynika dalej z ustaleń w sprawie, w czasie zawierania umowy darowizny dłużniczka posiadała znaczne zobowiązania nie tylko wobec poprzednika powoda, lecz także wobec innych podmiotów. Z uwagi na wysokość zobowiązań nie była wraz z mężem w stanie spłacać z bieżących dochodów swych należności.

Zgodnie z art.529 kc, jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, iż działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. To samo dotyczy wypadku, gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny.

Odniesienie treści tego przepisu do sytuacji istniejącej w niniejszej sprawie wskazuje, że w istocie została w sprawie spełniona przesłanka działania dłużniczki J. M. (1) ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Podkreślić należy, że zajmując się tym problemem w swym orzecznictwie Sąd Najwyższy wskazał, że pokrzywdzenie powstaje na skutek takiego stanu majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela. Jednocześnie należy podkreślić, że chodzi o rzeczywistą niewypłacalność dłużnika, ocenianą według chwili wystąpienia przez wierzyciela z akcją pauliańską jak również chwili wyrokowania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2008r., sygn. akt III CSK 503/07). Jednocześnie wskazać należy, że wynikającego z art.529 kc domniemania pozwany w niniejszej sprawie nie obalił. Nie przedstawił żadnego materiału dowodowego wskazującego, że dłużniczka dokonując darowizny nie miała świadomości pokrzywdzenia wierzyciela(i).

Podzielając przytoczony pogląd Sądu Najwyższego Sąd Okręgowy zauważa, że w okolicznościach sprawy z pokrzywdzeniem wierzyciela w powyższym znaczeniu mamy do czynienia zarówno w dacie zawarcia umowy darowizny, jak i w chwili wniesienia pozwu oraz w chwili orzekania, bowiem prowadzenie egzekucji jedynie z posiadanych przez dłużniczkę dochodów powoduje znaczne utrudnienie i odwleczenie zaspokojenia powoda jako wierzyciela, zważywszy, że jego wierzytelności, których ochrony domaga się w niniejszej sprawie wynikają z nakazów zapłaty: z dnia 27 września 2012r., VI Nc-e 1516632/12 opiewającego na kwotę 20497,38zł oraz z dnia 3 października 2012r. sygn. VI Nc-e 1516631/12 opiewającego na kwotę 1418,74zł, zaś wysokość comiesięcznym potrąceń z świadczenia rentowego dłużniczki wynosi ok.360zł miesięcznie.

Odniesić należy się dodatkowo do kwestii świadczenia uzyskanego przez dłużniczkę w miejsce własności, jak wynika bowiem z materiału sprawy pozwany ustanowił na jej rzecz oraz na rzecz jej męża J. M. (2) dożywotnią służebność mieszkania. Wskazać należy, że nie zmienia to faktu, że przeniesienie własności lokalu dokonane zostało pod tytułem darmym, a to chociażby z uwagi na różnicę wartości obu świadczeń. Nadto nie zmienia to faktu pokrzywdzenia wierzycieli, bowiem zgodnie z prawem służebność mieszkania jest prawem niezbywalnym(art. 300 kc). Zatem podzielić należy wniosek Sądu Rejonowego we wskazanym zakresie co do dokonania tej czynności pod tytułem darmym.

Odnosząc się do oceny materialnoprawnych przesłanek skargi pauliańskiej podnieść jeszcze należy, że przeciwko uwzględnieniu powództwa w niniejszej sprawie nie przemawiała też okoliczność, że powód wykazał, że jest wierzycielem jedynie jednego z małżonków, którzy zbyli nieodpłatnie nieruchomością lokalową, a prawo do tego lokalu nabyte zostało do wspólności majątkowej. Sytuacją podobną zajmował się w swym orzecznictwie Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 12 maja 2011r. w sprawie III CZP 15/11. W uchwale tej wskazał, że wierzyciel, którego dłużnikiem jest jeden z małżonków, może żądać na podstawie art. 527 § 1 k.c. uznania za bezskuteczną czynności prawnej dokonanej przez obu małżonków i dotyczącej ich majątku wspólnego, gdy małżonek dłużnika nie wyraził zgody na zaciągnięcie zobowiązania w myśl art. 41 § 1 k.r.o. W uzasadnieniu tej uchwały wskazano na treść art. 52§1a krio jako podstawę dalszych żądań wierzyciela i podstawę do uznania jego uprawnienia do wystąpienia z powództwem z art.527 §1kc w takiej sytuacji.

Podzielając ten pogląd Sąd Okręgowy uznał zaistnienie w niniejszej sprawie materialno prawnych przesłanek do uwzględnienia powództwa.

Odnosząc się nadto do treści apelacji podnieść należy, że w istocie do nabycia prawa do lokalu mieszkalnego położonego w R. przy ulicy (...) doszło w styczniu 2009r. , a więc po powstaniu wierzytelności powoda. Jednak okoliczność, kiedy majątek dłużniczki powiększył się nie ma dla niniejszej sprawy zasadniczego znaczenia. Zasadnicze zaś znaczenie ma to, że w momencie dokonywania umowy darowizny dłużniczka miała zobowiązania pozostające do spłaty, a zbycie nieodpłatne wskazanego majątku zwiększyło jej niewypłacalność.

Sąd Okręgowy uznał za zasadny natomiast zarzut naruszenia art. 98 kpc, sprowadzający się do uznania przez Sąd Rejonowy braku podstaw do nieobciążania pozwanego kosztami postępowania. W tym zakresie Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że pozwany wykazał w toku postępowania, że jest osobą bezrobotną, pełnomocnicy pozwanego zaś wskazali, że dopiero w toku postępowania odwoławczego podjął pracę na okres próbny, ponadto ma na utrzymaniu żonę, która jest w ciąży. Nie można też pominąć okoliczności niniejszego postępowania, w której pełnomocnicy pozwanego, jego rodzice wskazywali na związek czasowy powstania zobowiązań ze znacznymi problemami zdrowotnymi matki pozwanego oraz jej problemami z uzyskaniem świadczenia rentowego. Okoliczności te zważywszy, że w tym okresie pozwany jako uczący się syn pozostawał na utrzymaniu rodziców zdaniem Sądu Okręgowego winny skutkować uznaniem, że w sprawie zaistniały szczególne okoliczności uzasadniające odstąpienie od obciążania pozwanego kosztami procesu. Z tych powodów na podstawie art. 386§1kpc orzeczono o zmianie zaskarżonego wyroku w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Dalej idącą apelację jako nieuzasadnioną oddalono na podstawie art. 385 kpc z przyczyn przytoczonych w treści uzasadnienia.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art. 102kpc w zw. z art. 391§1kpc, uznając że przytoczone okoliczności dotyczące sytuacji majątkowej i osobistej pozwanego, jak i dotyczące niniejszej sprawy uzasadniają zastosowanie wobec niego art. 102kpc.

Z tych powodów orzeczono jak w sentencji.

SSR(del.) Marcin Rak SSO Henryk Brzyżkiewicz SSO Gabriela Sobczyk